

Ökad livsmedels-säkerhet i Kina

Under hösten 2008 inträffade melaminskandalen i den kinesiska mejeribranschen. Bedragare blandade ner ett ämne som används i plastindustrin för att få högre proteinhalt i mjölken. Detta ledde till att 300 000 barn blev sjuka med njurproblem.

Ett resultat av melaminskandalen var att konsumenternas efterfrågan på inhemskt producerad mjölk störtade, medan importen av mjölkprodukten ökade kraftigt. Traditionellt hade mjölk producerats av småbrukare med i genomsnitt tre kor och deras mjölk gick oftast till ambulering uppköpare eller till insamlingsstationer i byarna. Trots primitiv logistik är Kina världens tredje största mjölkproducerande land efter USA och Indien.

STORA MEJERIKOMPLEX

Den kinesiska regeringen reagerade med genomgripande åtgärder. Före melaminskandalen gällde ett regelverk från 1986. Enligt detta låg ansvaret för mejeribranschen hos olika myndigheter, som inte var samordnade och kontrollerna var slappa. I början av 2009 kom ny lagstiftning om mjölkhantering, varvid tusentals uppsamlingsstationer stängdes och 150 000 inspektörer skickades ut på landsbygden. Staten satsade stödpengar och subventionerade lån för att bygga nya insamlingsstationer och uppgradera en del gamla.

Småbönderna uppmanades att flytta sina kor till stora mjölgårdar, "mejerikomplex". De skulle själva bo i anslutning till stallen, då kunde bönderna få utbildning och service. Logistik, kvalitetskontrollen och produktionsövervakningen kunde även ordnas. Dessa komplex skulle bli moderna med mjölkgruppar och mjölkningsmaskiner. Det skulle enbart finnas en chef med ansvar för allting, från avel till försäljningen av mjölken. Kornas ägare skulle bara sköta om sina egna djur. Mejerikomplexen är inte kooperativa företag som ägs och drivs av mjölkbönderna själva, utan bakom dem står enskilda investerare och direktörer. Det finns därför en risk att mjölkbönderna blir exploaterade.

FÖLJS REGELVERKET?

Regeringen framställde åtgärderna som om allting därefter skulle vara frid och fröjd, men det är osäkert om mjölkbönderna faktiskt följde det nya regelverket. Det var nämligen frivilligt för småbönderna att gå in i de nya komplexen. Därmed kan det tänkas att problemen kvarstår i den kinesiska mjölkproduktionen.

För att få kunskap om huruvida livsmedels säkerheten blivit bättre har en grupp forskare genomfört en studie. Gruppen består av de fyra kineserna X. Jia, H. Luan, J. Huang, S. Li och amerikanen S. Rozelle. Studien är publicerad i *Agribusiness* i februari 2014. Forskarna ville ta reda på om

mjölkbönderna anpassat sig till de nya reglerna och om de producerar med bättre kvalitet.

INTERVJUSTUDIE OM FÖRUTSÄTTNINGAR

Studien bygger på två intervjuomgångar, både före melaminskandalen 2005 och efter 2009. All data kommer från den provins som ligger runtomkring Beijing, eftersom det var där som melaminskandalen var som värst.

Datainsamlingen gick till i två steg. Vid den första datainsamlingen identifierades först 50 kommuner med 200 byar, där det skulle kunna finnas mjölkproduktion. Det visade sig att mjölkbönder fanns i 25 byar. I alla dessa ombads kommunstyrelseordföranden ge en rad upplysningar om de närboende mjölkbönderna. Därefter genomförde forskarna personliga intervjuer med ett stort urval av bönder, där dessa fick upplysa om djurhållning, försäljningskanaler, familjeekonomi och mycket annat.

Vid nästa datainsamlingsomgång ställde forskarna samma frågor till samma personer ytterligare en gång. Respondenterna skulle då svara på förhållandena både under 2008 och 2009, alltså före melaminskandalen och före regeringens åtgärds paket respektive efter att regeringens nya regler trätt i kraft. Dessutom intervjuades kommunstyrelseordförandena.

LYCKADES HÖJA NIVÅERNA

Forskarna visar att mjölkbönderna föga förvånande upplevde en kris efter melaminskandalen. Eftersom konsumenterna köpvägrade, kunde hälften av bönderna inte alls sälja sin mjölk. Många uppsamlingsstationer fick slå igen. De ambulering uppköparna försvann nästan helt.

De små mjölkbönderna har oftast gjort som regeringen planerat. Ett stort antal mejerikomplex har etablerats i rask takt. Mer än hälften av de mindre producenterna har anslutit sig till dessa. Av de övriga bönderna har flertalet gått med i byns system för hantering och marknadsföring av mjölk. I restgruppen finns bönder som konsumerar mjölken i familjen eller säljer vid ladugårdssporten.

Kvaliteten har förbättrats när nu mjölken går främst via mejerikomplexen. Nästan alla bönder får sin mjölk analyserad med avseende på antibiotikarester. Proteinhalt med mera, undersöks oftast. Den kinesiska regeringen lyckades alltså höja nivåerna i landets mejerisektor.

*Jerker Nilsson, Institutionen
för ekonomi, SLU Uppsala*

